

Kritik mot en åklagare vid Åklagarmyndigheten, Riksenheten för polismål, för ett beslut att inte inleda förundersökning med anledning av en anmälan om tjänstefel

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot Polismyndigheten i Västra Götaland med anledning av ett omhändertagande med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB). Hon uppgav bl.a. att hon blivit omhändertagen när hon befann sig i sin bostad.

Utredning

Handlingar i polismyndighetens ärende AL 793-2816-09 infordrades. Av dessa framgick följande. Den 18 mars 2009 kontaktade AA polisens ledningscentral med anledning av att hennes make tagit stryptag på henne. En polispatrull beordrades till adressen. AA ville dock inte närmare uppge vad som hade hänt eller på annat sätt medverka varför patrullen lämnade platsen. Drygt en halvtimme senare kontaktade AA åter ledningscentralen och uppgav att hon var i kris och kände sig hotad men att hon inte skulle komma att stå för detta eller medverka när polisen kom till platsen. En polispatrull beordrades till adressen. I ett omhändertagandeblad (löpnr 0623) antecknades att AA befann sig utanför sin bostad och var så berusad att hon inte kunde ta hand om sig själv varför patrullen beslutade att hon skulle omhändertas enligt LOB. Hon fördes till polis-huset och sattes, efter förmansprövning, i arrest. Hon frigavs drygt fem timmar senare. En polisanmälan om ofredande upprättades av polispatrullen (K41000-09) i vilken AA registrerades som målsägande.

Samma dag kontaktade AA internutredningsenheten vid Polismyndigheten i Västra Götaland. En polisanmälan om tjänstefel (K42377-09) upprättades och ett telefonförhör genomfördes vid vilket hon bl.a. uppgav att hon i samband med förmansprövningen ifrågasatt att hon blev omhändertagen i sitt eget hem. I ett tillägg till förhöret påföljande dag uppgav AA, på fråga var exakt hon befann sig när hon omhändertogs, att hon var i matsalen i bostaden när en polis tog hennes arm bakom ryggen och sa till sin kollega "nu tar vi med henne" varpå hon fördes ut till polisbilen.

Den 26 mars 2009 beslutade vice chefsåklagaren BB vid Åklagar-myndigheten, Riksenheten för polismål, att förundersökning inte skulle inledas med motivering "anmälningssuppgifterna ger inte anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats".

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten som anmodades att lämna upplysningar om vilka överväganden åklagaren gjorde med anledning av att AA uppgett att hon omhändertogs i sitt hem och att polis på omhänder-tagandebladet antecknat att omhändertagandet ägde rum utanför bostaden.

Åklagarmyndigheten (tillförordnade vice riksåklagaren CC) kom in med ett remissvar till vilket var fogat yttranden från överåklagaren DD och vice chefsåklagaren BB.

BB

Vid min prövning av AA:s anmälan hade jag tillgång till anmälan i K-42377-09, förhör med henne hållet den 18 mars 2009, aktuell HR (händelserapport) samt protokoll över LOB med tillsynsblad. Utifrån anteckningarna på LOB-protokollet om var ingripandet mot henne skedde och att förmansprövning skett gjorde jag bedömningen att det inte fanns anledning att misstänka att något brott begåtts i samband med ingripandet. I övrigt har jag inga särskilda minnen av några överväganden i samband med beslutet.

Sedan jag fattat beslut att inte inleda förundersökning underrättades AA om beslutet. Jag minns att hon sedan hon mottagit underrättelsen ringde mig för att diskutera beslutet. Vad hon i samtalet särskilt tryckte på var att det var hon som ringt på polis och att hon tyckte att det var fel att hon var den som blivit omhändertagen. Vid samtalet hade jag inte tillgång till akten i ärendet vilken redan hade skickats tillbaka till polisen för arkivering. Jag förklarade för henne hur det går till att begära överprövning av åklagares beslut och uppmanade henne att skriva några rader om det hon nämnt i telefonsamtalet så att jag senare skulle kunna jämföra hennes nu rätt så utförliga uppgifter med anmälningssuppgifterna och ev. ompröva mitt beslut. Hon har inte hört av sig efter den kontakten.

DD

Målsägandens berättelse är knapphändig och det framstår som oklart hur upprörd den aktuella situationen varit och i vilken utsträckning hon påstår att polisen använt tvång. Uppgifterna är emellertid enligt min mening tillräckliga för att uppfattas så att målsäganden gör gällande att hon av polisen förts ut från hemmet på ett sätt som hon uppfattat som ett omhändertagande.

I polisens protokoll över omhändertagandet enligt LOB anges att målsäganden befann sig utanför bostaden när beslutet om omhändertagande meddelades. Detta kan naturligtvis också vara riktigt. Det närmare händelseförloppet går inte att klargöra utan att en utredning verkställs.

Om man som BB, vilket ligger nära till hands, gör bedömningen att uppgifterna i polisrapporten är korrekta så kan man anta, mot bakgrund av måls-ägandens uppgifter, att polisen förmått målsäganden att lämna bostaden innan omhändertagandet. Enligt min mening är ett sådant förfarande från polisens sida normalt att anse som felaktigt om än inte på en nivå som nödvändigtvis bör hanteras inom ramen för ett straffrättsligt förfarande.

Om man däremot gör bedömningen att det finns skäl att misstänka att omhändertagandet i själva verket skett i bostaden och att uppgifterna i polisrapporten är oriktiga finns förutsättningar för att inleda en förundersökning avseende misstanke om tjänstefel.

CC anförde, efter inledande avsnitt om bakgrund och rättslig regering, följande under rubriken bedömning.

Tröskeln för att inleda förundersökning har satts lågt. Det räcker med att det förekommer anledning till misstanke om brott. En förundersökning kan alltså inledas på mycket vaga misstankar så snart dessa avser något som kan vara ett brott.

I det aktuella ärendet har ett omhändertagande enligt LOB ifrågasatts. Som framgått ovan kan ett omhändertagande med stöd av LOB inte ske i någons bostad. Enligt förarbetena (prop. 1983/84:111 s. 143) ska uttrycket "bostad" ges samma avgränsning som i bestämmelsen om hemfridsbrott (4 kap. 6 § brottsbalken). Med bostad avses således också gårdar och trädgårdar i anslutning till bostäder.

Frågan i detta ärende är om omständigheterna är sådana att förundersökning ska inledas med hänsyn till att det finns anledning att anta att de ingripande poliserna gjort sig skyldiga till tjänstefel genom ett felaktigt omhändertagande av AA. Huruvida förundersökning ska inledas är en bedömningsfråga där det kan finnas utrymme för olika uppfattningar. Jag har förståelse för den beslutande åklagarens bedömning att det inte finns skäl att inleda förundersökning. För egen del är jag dock av en annan uppfattning.

AA har lämnat förhållandevis tydliga uppgifter om att ingripandet skedde inne i bostaden och därmed skulle vara felaktigt. Detta ska ställas mot att en av poliserna på omhändertagandebladet har antecknat att omhändertagandet av AA gjordes utanför bostaden. Anteckningen är knapphändig och ger utrymme för att uppfatta situationen på olika sätt. Det kan inte heller uteslutas att AA:s make kan lämna uppgifter av betydelse i saken. En utredning skulle således kunna bringa ytterligare klarhet i vad som inträffat. Sammanfattningsvis gör jag bedömningen att det som kommit fram ger anledning att anta att tjänstefel har förövats och att förundersökning för sådant brott ska inledas. Jag har därför denna dag vid överprövning beslutat att ändra åklagarens beslut.

Bedömning

Enligt 23 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken ska en förundersökning inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Av andra stycket framgår att förundersökning inte behöver inledas om det är uppenbart att brottet inte går att utreda.

Den som anträffas så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan får omhändertas av en polisman. Anträffas någon där han eller någon annan har sin bostad, får han inte omhändertas enligt första stycket (1 § LOB). Ett omhändertagande med stöd av LOB kan således inte ske i en persons bostad.

Av utredningen framgår att AA den 18 mars 2009 omhändertogs enligt LOB och i omhändertagandebladet angavs att verkställigheten ägde rum utanför hennes bostad. I samband med att AA polisanmälde omhändertagandet hölls förhör med henne vid vilka hon bl.a. uppgav att hon befunnit sig i bostaden när hon omhändertogs. BB beslutade den 26 mars 2009 att inte inleda förundersökning med anledning av AA:s polisanmälan och angav då som motivering att anmälningsuppgifterna inte gav anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal hade begåtts.

Som Åklagarmyndigheten anført är tröskeln för att inleda förundersökning låg. Jag konstaterar i likhet med Åklagarmyndigheten att AA lämnat en relativt detaljerad beskrivning av hur omhändertagandet gick till och det kan, enligt min uppfattning, inte råda något tvivel om att det i det aktuella fallet fanns anledning att anta att ett brott begåtts. Genom ytterligare utredningsåtgärder inom ramen för en förundersökning, som t.ex. förhör med AA:s make och ingripande polismän, kunde de närmare omständigheterna vid omhändertagandet ha klarlagts.

Jag noterar vidare att BB vid sin prövning måste ha fäst avseende vid att ingripande polismän i sin dokumentation angett att omhändertagandet skett utanför bostaden framför AA:s uppgifter i samband med anmälan om var omhändertagandet ägde rum. Det blir då missvisande att som motivering till beslutet ange att anmälningsuppgifterna inte ger anledning att anta att brott begåtts. En sådan motivering ger ett intryck av en närmast slentrianmässig behandling av saken. Jag noterar slutligen att CC vid överprövning beslutade att ändra BB:s beslut.

Vad som i övrigt har förekommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det ovan sagda.